

Sənət təqvimi

100 yaşlı Ağdam teatri

Bu şöhrətli sənət ocağı böyük
Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin yadigarıdır

Ağdamda ilk teatr tamaşası 1902-ci ildə yerli ziyalıların və yazıçı-dramaturq Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin köməkliliyi, yaxından iştirakı ilə göstərilib. Yerli səhnədə ilk dəfə Mirzə Fətəli Axundovun "Sərgüzəşti-vəzir-xani-Lənkəran" və Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Dağılan tifaq" pyeslərinin tamaşaları oynanıb. Uzun illər aktyorlar teatrda ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərilib.

1923-cü ildə yaradıcı kollektivə dövlət teatri statusu verilib. Teatrın daim zəngin repertuarı olub. Amma 1949-cu ildə dövlət rəhbərliyi respublikanın bir çox teatrını, o cümlədən Ağdam Dövlət Dram Teatrını da bağlamaq qərarına gəlib. Əlbəttə, bu, İosif Stalinin məkrli oyunu idi. Həmin vaxt Gürcüstanda heç bir teatr bağlanmadı. Çünki o, istəyirmiş ki, Zaqafqaziyada yalnız Gürcüstan teatrları irəli getsin. Beləcə, Azərbaycan mədəniyyətinə həmin vaxt daha bir balta çalınıb. O teatrlarda işləyən aktyorların hərsi bir yana səpələndi. Ağdam teatri isə həvəskar kollektiv kimi fəaliyyətini davam etdirib. O zaman burada Əməkdar artistlər Qaflan Muradov və Narınc Məlikova fədakarlıqla çalışıblar. Həmin dövrdə "Leyli və Məcnun", "Əsli və Kərəm" operalarının Ağdamda tamaşaya qoyulması sənət hadisəsinə çevrilib. Xalq artistləri – xanəndə Arif Babayev Məcnun rolunda çıxış edib, tarzən Ramiz Quliyev tamaşanı müşayiət edib.

Nəhayət, 1968-ci ildə Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev adına Ağdam Dram Teatrının dövlət teatri statusu bərpa olunub və 1969-cu ilin martında pərdələrini İlyas Əfəndiyevin "Sən həmişə mənimləsən və ya Boy çiçəyi", Bəxtiyar Vahabzadənin "Vicdan" pyeslərinin tamaşaları ilə açılıb. Həmin dövrün tamaşaları haqqında maraqlı rəssenzialar yazılıb.

1993-cü ilin iyulunda Ağdamın işğalına qədər teatrda Heydər Şəmsizadə, Rafiq Atakişiyev, Vaqif Şərifov, Ədalət Ziyadxanov, Məmmədşimal Kazımov, Ağalar İdrisoğlu, Nazir Rüstəmov, işğaldan sonra Elxan Mikayılov, Sərvər Əliyev, Novruz Cəfərov baş rejissor, bəziləri həm də direktor işləyiblər. Bir-birindən maraqlı tamaşalara qurulmuş verilib. Teatr yenidən fəaliyyətə başladığı dövrdən buraxılıb Xalq artistləri Fatma Mahmudova, Svetlana Həkimova, Əməkdar artistlər Narınc Məlikova, Qurban Mirzəyev, Tofiq Qarayev, Simuzər Namazova, Səkinə Süleymanova, Fazlqazım Əliyev, Cəmilə Məmmədşimal, Aidə Qasımov, Fəqumə Yusifova kimi aktyorlar işləyib-

lər. Müxtəlif illərdə kollektivə Məmməd Əmirov, Yelmar Qasımov, Eyvaz Əliyev, Rais Əhmədov, Fəxrəddin Hacıbəyli rəhbərlik ediblər. Hazırda teatrın direktoru Məhəmməd Hüseynov, baş rejissoru Prezidentin mükafatçısı Kərim Həsənovdur.

Bildiyimiz kimi, 1993-cü ildə Ağdamın işğalından sonra teatr fəaliyyətini əvvəl Bərdədə, 2004-cü ildən isə rayonun inzibati mərkəzinə çevrilən Quzanlı qəsəbəsində davam etdirib. Teatrın Ağdamdakı binasını isə ermənilər şəhərin digər binaları kimi yerlə-yekən ediblər. 2011-ci ildə Quzanlı qəsəbə mədəniyyət evi əsaslı təmir olunaraq teatrın istifadəsinə verilib. Üç il əvvəl Qarabağ işğaldan azad olunan sonra Ağdamın yeni Baş planında Dövlət Dram Teatri üçün də yaraşığı bir bina tikilməsi nəzərdə tutulur.

Biz bu yazını hazırlayarkən 100 yaşlı teatrın direktoru Məhəmməd Hüseynovla əlaqə saxladığımız. O, Ağdamın Əliağalı kəndində anadan olub. Bakı Mədəni-Maarif texnikumunu bitirərək, Ağdam Teatrında aktyor kimi fəaliyyətə başlayıb. Sonrakı illərdə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda ali təhsil alıb.

Müsaibimiz Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən müharibənin ilk günlərindən, könüllü olaraq Milli Vətən müdafiəçilərinə qoşulub. Bir çox döyüşlərdə iştirak edib, sırası əsgərdən tabor komandirinin müavini vəzifəsinə qədər yüksəlib. Məhəmməd

Hüseynov 1992-ci ilin yayında cəbhədə ağır yaralanıb, müalicə alaraq yenidən döyüşün orduya qayıdıb. Atəşkəs razılığından ilyarım sonra, yəni, 1996-cı ilin yanvarında ordundan zabit kimi ehtiyata buraxılıb. Qazidir. Artıq 9 ildir ki, Ağdam Dövlət Dram Teatrına rəhbərlik edir. Ona ilk sualımız da elə müharibə ilə əlaqədar oldu:

– Məhəmməd müəllim, bildiyimizə görə, Qarabağ müharibəsi vaxtı sizin teatrın yaradıcı heyətinin bir neçə üzvü də döyüşlərdə iştirak edib. Onlar kimlərdir?

– Yubiley günlərində onları xatırlamaq bəzən olur. O vaxtlar teatrın baş rejissoru Elxan Mikayılov eyni zamanda briqada qərargahında xidmət

edirdi, çox vətənpərvər insan idi. O, döyüşdə ağır yaralanaraq, 1-ci qrup əlil olmuşdu. Elə həmin yarasına görə də vəfat etdi. Aktyor Vüqar Əsgərov da müharibədə igidliklə vuruşdu və ağır döyüşlər zamanı həlak oldu. Rayon qəzetinin müxbiri, şair, teatrda müxtəlif rolları oynayan Həsən Qəhrəmanov da müharibədə zabit kimi döyüşdü. Ümumiyyətlə, teatrın bütün kollektivi həmin vaxt müharibədə iştirak etməyə hazır idi.

– Bəs, işğal dövründə teatrda hansı işlər görüldü?

– Teatr 1993-cü ildə Bərdəyə köçürüldü, sonra da Quzanlıda öz fəaliyyətini davam etdirib. 12 il əvvəl Quzanlı mədəniyyət evi əsaslı təmir olunaraq teatrın istifadəsinə verilib. Biz də orada əsasən vətənpərvərlik mövzusunda tamaşalara üstünlük vermişik. Əlimizdən gələni etmişik ki, xalqın qələbə ruhunu artıraraq, İndi, şükür, qalib xalqın övladları sayılıraq.

– Hazırda vəziyyət necədir?

– Teatr bu gün bütün zəruri texniki vasitələrlə (ışıq, rabitə,

Teatrına rəhbərlik eləyib. Onun dedikləri:

– Həmin dövrü heç zaman yaddan çıxarmıram. O illərdə bir-birindən maraqlı 30-dan çox tamaşa hazırlayıb təqdim etdik. Həmin vaxt teatrın baş rejissoru işləyən Məmmədşimal Kazımov, Mirzəğa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda səhnə danışığı müəllimi olmuş Əməkdar artist Həsən Əbluc, Əməkdar incəsənət xadimi Oruc Qurbanov, Əməkdar artist Nazir Rüstəmov, rejissorlar Eyvaz Vəliyev, Cahid Hilaloğlu da tamaşalarımıza quruluş verirdilər. Mən özüm 16 tamaşaya, eləcə də Ağdamda hər il keçirilən "Nərvan" qızlar bayramına, Novruz və Yeni il şənliklərinə quruluş verməyimi xoş xatirələrlə yada salıram.

Hələ Birinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl Ağdam teatri artıq respublika və ümumittifaq səviyyəsində yaxşı tanınırdı. SSRİ miqyasında keçirilən bir neçə festivalda iştirak eləyib, mükafatlar aldıq. O vaxt teatrda Xalq artistləri Fatma Mahmudova, Svetlana

musiqi vasitələri, səhnədə müxtəlif effektlər yaradan işıq filtrləri və s.) təchiz olunub. Kollektivimiz Mədəniyyət Nazirliyi və Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının keçirdiyi bütün festival və müsabiqələrdə iştirak edir, həmişə də fərqlənir. Ötən ilin noyabrında teatrımız Türkiyə Cümhuriyyətində "Ankara Uluslararası Teatro Festivali"ndə uğurla iştirak edib. Bu il teatr özünün 100 illik yubileyini keçirməyə hazırlaşır. Rejissorlar Səbuhi Əhmədov, Elmür Hübətov, teatrın əsas aktyorları Əməkdar artistlər Aidə Qasımov, Fəqumə Yusifova, aktyorlar Elşən Cavadov, Xəyalə Xudadətova, Cəfər Bayramov, Afaq Əliyeva, Elşən Cavadov, Elman Məhərov, Fərhad Fərhadzadə, Hikmət Şirin, Afərdə Əhmədov, Sadiq Bağırov, Zərifə Ağayeva, Ülviyyə Qasımov, Sərdar Əlizadə, Behbud Əsgərov, Camal Zamanov, Səda İbrahimov, Tural Yusifov, Vüqar Mərdanov, Elgiz Mürşüdoğ, İxtiyar Məmmədov, Hakim Cəfəri, Məmur Kərimov, Rəzmi Gülməmmədov, Anar Əhmədov, Nurəne Əliyeva, Qalib Abdullazadə və başqaları yubileyə təhvil vermək əzmindədirlər. Eyni zamanda Ağdam şəhərinə – yeni tikiləcək binaya köçməyi səbirsizliklə gözləyirlər. 100 illik yubiley tədbirlərini isə ilin sonuna kimi qeyd etmək nəzərdə tutulur. Hər kəs böyük həvəslə işləyir və yeni tamaşalarda oynamağa hazırlaşır.

Əməkdar incəsənət xadimi Ağalar İdrisoğlu ilə də həmsöhbət olduq. Ağalar müəllim 1985–1988-ci illərdə Ağdam Dövlət Dram

Həkimova, Əməkdar artistlər Narınc Məlikova, Qurban Mirzəyev, Tofiq Qarayev, Simuzər Namazova, Nazir Rüstəmov, Səkinə Süleymanova, Cəmilə Məmmədova, Aida Qasımov, Fəqumə Yusifova, aktyorlar Bəylər Nəcəfov, Siyavuş Sultanov, Səyyaf Əlizadə, Vəlyəddin Quliyev, Vaqif Qasımov, Xanirə İsgəndərova, Elxan Mikayılov, Qabil İbrahimli, Nizami Avirə və başqalarından ibarət çox istedadlı aktyor heyəti çalışırdı. Teatrın fədailəri – rəssamlar Çingiz Abdullayev, Elman Balakişiyev, səs rejissoru Asif Şükürova bir-birimizi yarı sözdən başa düşürdük. Məhz ona görə də hazırladığımız hər bir tamaşa Ağdamda, Qarabağda çox böyük maraqla və sensasiya ilə qarşılanırdı.

Sonrakı dövrlərdə də mənim Ağdam teatri ilə yaradıcılıq əlaqələrim sıx olub. 2019-cu ildə "Məhəbbətsiz həyat" pyesimə o vaxt bu teatrın baş rejissoru işləyən tələbə yoldaşım, Əməkdar artist Novruz Cəfərov "Qoşulub qaçan qız" adı ilə çox maraqlı bir quruluş verib. Tamaşanın Quzanlıdakı premyerasında həvəslə iştirak etmişəm. Ağdamın yenidən ağıdamlara, saraylara çevrilməsi bizi hədsiz sevindirir. Ağdamın çox maraqlı Baş planı var. Qarabağın bel tətilinə sayılan bu məntəqə səzlük bölgədə ən füsunkar şəhər olacaqdır. Burada çox gözəl bir teatr binasının inşası da plana salınıb. 100 yaşlı Ağdam teatrının xoş günləri hələ qabaqdadır.

Əli ƏLİYEV,
"Xalq qəzeti"